

ССРЭ-НИҢ ДЭЭДИ СОВЕДИНИҢ АЛДЫГЫ СЕССИЯЗЫ

ССРЭ-ниң Конституциязының (Кол хоойлузунуң) текстизинге өскерилгелер болгаш немелделер кириер дугайында

Совет Социалистиг Республикаларның Эвилелиниң

Х О О Й Л У З У

(Төнчүзү, Эгези 1-ги арында).

ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң чанында Топ статистика өргөлиниң начальниги:

ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң составына эвилелденген республикаларның Министрлер Чөвүлелиниң Даргалары албан-дужаалынын аайы-биле кирер:

2. ССРЭ-ниң Конституциязының 77 чүүлү мындаар айтыр:

«77 чүүл. Ишти-эвилел министрстволарына хамааржыр министрстволар болза:

Ужар чууа улетпүрүнү;

Автомобиль улетпүрүнү;

Даштыкы салдырны;

Газ улетпүрүнү;

Хамааты ужар чууаду;

Чик болгаш аш-чем улетпүрүнү машина туудууну болгаш амыдырал приборларының;

Далай флудууну;

Камгалаа улетпүрүнү;

Ишти машина туудууну;

Прибор туудууну, башкарылга автоматчылыгының болгаш системанын керекселериниң;

Орук харызааны;

Радио улетпүрүнү;

Ордумак машина туудууну;

Станок туудууну болгаш инструмент улетпүрүнү;

Тууду, орук болгаш коммуна машина туудууну, улетпүрүнү;

Судно туудууну улетпүрүнү;

Трактор болгаш көдө ажал-агы машина туудууну улетпүрүнү;

Транспорт туудууну;

Аар, энергетикти болгаш транспорт машина туудууну;

Химия болгаш нефть машина туудууну;

Электрон улетпүрүнү;

Электротехникти улетпүрүнү.

3. ССРЭ-ниң Конституциязының 78 чүүлү мындаар айтыр:

«78 чүүл. Эвилел-республика министрстволарына хамааржыр министрстволар болза:

Дээди болгаш ордумак тускай өөредилгени;

Геологияны;

Кадик камгалааны;

Даштыкы керектерни;

Култураны;

Чик улетпүрүнү;

Ыяш, целлюлоза-саазым болгаш ыяш ажалдап кымыр улетпүрүнү;

Мелиорация болгаш суг ажал-агыны;

Монтаж болгаш тускай тууду ажалдарының;

Эт болгаш сүт улетпүрүнү;

Нефть тывыш улетпүрүнү;

Нефть ажалдап кымыр болгаш нефть-химия улетпүрүнү;

Камгалааны;

Аш-чем улетпүрүнү;

Тууду материалдар улетпүрүнү;

Балык ажал-агыны;

Харызааны;

Көдө ажал-агыны;

Салдырны;

Хөмүр даш улетпүрүнү;

Салдырны;

Химия улетпүрүнү;

Өнүгү металлургияны;

Кара металлургияны;

Энергетика болгаш электржидилгени.

4. ССРЭ-ниң Конституциязының 60, 68 болгаш 82 чүүлдеринге дараа-зында өскерилгелери кириер:

«Республиканың экономикти районнарын тургузар» деп сөстөрүн 60 чүүлүн «в» пунктундан казыр;

«ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң ССРЭ-ниң Улус ажал-агының дээди чөвүлели (ССРЭ-ниң УАДЧ)» деп сөстөрүн 68 чүүлүн «а» пунктундан казыр;

«База ол ышкыш улус ажал-агының республика чөвүлелиниң болгаш республиканың экономикти районнарын улус ажал-агы чөвүлелиниң доктаалдары болгаш айтышкынары» деп сөстөрүн 82 чүүлден казыр.

ССРЭ-ниң Дээди Советиниң Президиумунуң Даргазы А. МИКОЯН.

ССРЭ-ниң Дээди Советиниң Президиумунуң секретары М. ГЕОРГАДЗЕ.

Москва, Кремль. 1965 чылдың октябрь 2.

ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазының оралакчыларын, ССРЭ-ниң күрүне комитеттериниң даргаларын болгаш ССРЭ-ниң министрлерин томуйлаар дугайында

ССРЭ-НИҢ ДЭЭДИ СОВЕДИНИҢ ДОКТААЛЫ

Совет Социалистиг Республикаларның Эвилелиниң Дээди Советиниң томуйлап доктаадыры болза:

ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазының бирги оралакчысына — аш Дмитрий Степанович Полянский;

ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазының оралакчысына, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Күрүне план комитетиниң (ССРЭ-ниң Күрүне план комитетиниң) даргазына — аш Николай Константинович Байбаковту;

ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазының оралакчысына — аш Николай Александрович Тихоновту;

ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазының оралакчысына, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Эрте болгаш техника талазы-биле Күрүне комитетиниң даргазына — аш Владимир Алексеевич Кириллин;

ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазының оралакчысына, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Эрте болгаш техника талазы-биле Күрүне комитетиниң даргазына — аш Владимир Алексеевич Кириллин;

ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазының оралакчысына, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Эрте болгаш техника талазы-биле Күрүне комитетиниң даргазына — аш Владимир Алексеевич Кириллин;

ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазының оралакчысына, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Эрте болгаш техника талазы-биле Күрүне комитетиниң даргазына — аш Владимир Алексеевич Кириллин;

ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазының оралакчысына, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Эрте болгаш техника талазы-биле Күрүне комитетиниң даргазына — аш Владимир Алексеевич Кириллин;

ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазының оралакчысына, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Эрте болгаш техника талазы-биле Күрүне комитетиниң даргазына — аш Владимир Алексеевич Кириллин;

ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазының оралакчысына, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Эрте болгаш техника талазы-биле Күрүне комитетиниң даргазына — аш Владимир Алексеевич Кириллин;

ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазының оралакчысына, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Эрте болгаш техника талазы-биле Күрүне комитетиниң даргазына — аш Владимир Алексеевич Кириллин;

ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазының оралакчысына, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Эрте болгаш техника талазы-биле Күрүне комитетиниң даргазына — аш Владимир Алексеевич Кириллин;

ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазының оралакчысына, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Эрте болгаш техника талазы-биле Күрүне комитетиниң даргазына — аш Владимир Алексеевич Кириллин;

ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазының оралакчысына, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Эрте болгаш техника талазы-биле Күрүне комитетиниң даргазына — аш Владимир Алексеевич Кириллин;

ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазының оралакчысына, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Эрте болгаш техника талазы-биле Күрүне комитетиниң даргазына — аш Владимир Алексеевич Кириллин;

ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазының оралакчысына, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Эрте болгаш техника талазы-биле Күрүне комитетиниң даргазына — аш Владимир Алексеевич Кириллин;

ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазының оралакчысына, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Эрте болгаш техника талазы-биле Күрүне комитетиниң даргазына — аш Владимир Алексеевич Кириллин;

ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазының оралакчысына, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Эрте болгаш техника талазы-биле Күрүне комитетиниң даргазына — аш Владимир Алексеевич Кириллин;

ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазының оралакчысына, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Эрте болгаш техника талазы-биле Күрүне комитетиниң даргазына — аш Владимир Алексеевич Кириллин;

ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазының оралакчысына, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Эрте болгаш техника талазы-биле Күрүне комитетиниң даргазына — аш Владимир Алексеевич Кириллин;

ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазының оралакчысына, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Эрте болгаш техника талазы-биле Күрүне комитетиниң даргазына — аш Владимир Алексеевич Кириллин;

ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазының оралакчысына, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Эрте болгаш техника талазы-биле Күрүне комитетиниң даргазына — аш Владимир Алексеевич Кириллин;

ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазының оралакчысына, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Эрте болгаш техника талазы-биле Күрүне комитетиниң даргазына — аш Владимир Алексеевич Кириллин;

ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазының оралакчысына, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Эрте болгаш техника талазы-биле Күрүне комитетиниң даргазына — аш Владимир Алексеевич Кириллин;

ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазының оралакчысына, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Эрте болгаш техника талазы-биле Күрүне комитетиниң даргазына — аш Владимир Алексеевич Кириллин;

ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазының оралакчысына, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Эрте болгаш техника талазы-биле Күрүне комитетиниң даргазына — аш Владимир Алексеевич Кириллин;

ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазының оралакчысына, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Эрте болгаш техника талазы-биле Күрүне комитетиниң даргазына — аш Владимир Алексеевич Кириллин;

ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазының оралакчысына, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Эрте болгаш техника талазы-биле Күрүне комитетиниң даргазына — аш Владимир Алексеевич Кириллин;

ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазының оралакчысына, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Эрте болгаш техника талазы-биле Күрүне комитетиниң даргазына — аш Владимир Алексеевич Кириллин;

ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазының оралакчысына, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Эрте болгаш техника талазы-биле Күрүне комитетиниң даргазына — аш Владимир Алексеевич Кириллин;

ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазының оралакчысына, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Эрте болгаш техника талазы-биле Күрүне комитетиниң даргазына — аш Владимир Алексеевич Кириллин;

ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазының оралакчысына, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Эрте болгаш техника талазы-биле Күрүне комитетиниң даргазына — аш Владимир Алексеевич Кириллин;

Бреховту;

ССРЭ-ниң электротехникти улетпүрүнү министрине — аш Алексей Константинович Антоновту;

ССРЭ-ниң прибор туудуу, башкарылга автоматчылыгының болгаш системаның, керекселдериниң министрине — аш Константин Николаевич Рудневти томуйлавышаан, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазының оралакчысы хулааларында ону хостаар;

ССРЭ-ниң чик болгаш аш-чем улетпүрүнү машина туудууну болгаш амыдырал прибордарының министрине — аш Василий Николаевич Девинини;

ССРЭ-ниң энергетика болгаш электржидилге министрине — аш Петр Степанович Мелоронийни;

ССРЭ-ниң балык ажал-агының министрине — аш Александр Акимович Ишювту;

ССРЭ-ниң монтаж болгаш тускай тууду ажалдарының министрине — аш Фуад Борисович Якубовскийни;

ССРЭ-ниң геология министрине — аш Александр Васильевич Сидореннону;

ССРЭ-ниң салык министрине — аш Александр Иванович Струевти;

ССРЭ-ниң мелиорация болгаш суг ажал-агының министрине — аш Евгений Евгеньевич Алексеевични;

ССРЭ-ниң газ улетпүрүнү министрине — аш Алексей Кириллович Нортуну;

ССРЭ-ниң транспорт туудууну министрине — аш Евгений Федорович Новикову.

ССРЭ-ниң Дээди Советиниң Президиумунуң Даргазы А. МИКОЯН.

ССРЭ-ниң Дээди Советиниң Президиумунуң секретары М. ГЕОРГАДЗЕ.

Москва, Кремль. 1965 чылдың октябрь 2.

ЧУРУНТА: ССРЭ-ниң Дээди Советиниң алдыгы сессиязы. Депутаттар хуралдаар залда. Фото В. Соболев биле Н. Ситниковтуу. СЭТА-ның фотохрониказы.

ССРЭ-ниң министрлериниң хулааларында хостаар дугайында

ССРЭ-ниң Дээди Советиниң

ДОКТААЛЫ

Күрүне комитеттериниң баазанын ССРЭ-ниң чаа министрстволарын улетпүрүнү алырларынын аайы-биле тургусканын холбаштыр ССРЭ-ниң министрлериниң хулааларында хостаары-биле Совет Социалистиг Республикаларның Эвилелиниң Дээди Советиниң доктаалдары болза:

аш Всеволод Ефимович Бойкову,

аш Виктор Васильевич Кротову,

аш Николай Васильевич Мельникову,

аш Петр Васильевич Науменкову,

аш Николай Александрович Оболенскийни,

аш Георгий Михайлович Орлову,

аш Михаил Евгеньевич Раковскийни,

аш Николай Иванович Строчкини.

ССРЭ-ниң Дээди Советиниң Президиумунуң

Даргазы А. МИКОЯН.

ССРЭ-ниң Дээди Советиниң Президиумунуң

Секретары М. ГЕОРГАДЗЕ.

Москва, Кремль.

1965 чылдың октябрь 2.

ССРЭ-ниң Дээди Советиниң Президиумунуң

кежигүнүгө депутат Л. И. Брежневти сонгуур

дугайында

ССРЭ-ниң Дээди Советиниң

ДОКТААЛЫ

Совет Социалистиг Республикаларның Эвилелиниң

Дээди Советиниң доктаадыры болза:

ССРЭ-ниң Дээди Советиниң Президиумунуң

кежигүнүгө депутат Леонид Ильич Брежневти сонгуур

дугайында

ССРЭ-ниң Дээди Советиниң Президиумунуң

Даргазы А. МИКОЯН.

ССРЭ-ниң Дээди Советиниң Президиумунуң

Секретары М. ГЕОРГАДЗЕ.

Москва, Кремль.

1965 чылдың октябрь 2.

Картофельди, ногааны ниитиниң чөмөннелгезинче

Агаар-бодустан таарымча чок байдалдары турар-даа, республиканың көдө ишчилери бо чылын тараа култураларында анык, картофельдин болгаш ногааларының чаагы дүжүдүн база өстүрүп шыдаан. Ол чаагы дүжүт чогуур өйүндө, чилириг чокка ажаап алдынар болгаш эки шыгжатынар болза, бо чылын республикага картофельдин база ногаа аймаанын албиктиг курулганын тургустунар дээринге каныгы-даа чигинип турар.

Колхозтар болгаш совхозтар боттарынын иштини хережелерин хандырылга четтир салып фондустары тургузары-биле калы, бо чылын дүжүдүндө барык 3 муң чыгам тонна картофельди, 2 муң тонна хире ногааларын күрүнеге саалар хулааларына. Картофель, ногааларны белеткээриниң ол планнаттыгын хем чөдөи хойраалды болгаш ажалчылар суураалда ниитиниң чөмөннелге черлерин, эвилелдерин, уруулар асыларын база садырлар болгаш школа интернаттарын бүдүн чыла хандырылга канчап-даа четтир болур.

Аш-чекенин чуугаа продуктулары картофель болгаш ногааларынын белеткелдиге, оларын шыгжап каагаларыныче мурунку чылаары биске кошок кычкыргай салдыр турганын ниитиниң чөмөннелге черлерин, алаңгыла эмнелге, школарын, тарваа култураларынын ажаап алышкыны даш өске-даа кампаняларынын кайла-даа узамдыканын биле холбаштыр алаан хей гектар шөдөлдө картофель, ногаалар амыдаа чедир-ле ажаап алдынаан. Ынчаарга хоорай, суураал чурттаа-чыларынын илпектейг киржилгезинче фондустарга хережелтигизе

ССРЭ-ниң Дээди Советиниң Президиумунуң

Даргазының оралакчысына депутат С. Б. Ниязбековту сонгуур дугайында болгаш ол

хулааларында депутат И. Шариповту хостаар дугайында

ССРЭ-ниң Дээди Советиниң

ДОКТААЛЫ

Совет Социалистиг Республикаларның Эвилелиниң

Дээди Советиниң доктаадыры болза:

1. ССРЭ-ниң Дээди Советиниң Президиумунуң

Даргазының оралакчысына Казак ССР-ниң Дээди Советиниң

Президиумунуң даргазы депутат Сабир Билалович

Ниязбековту сонгуур.

2. ССРЭ-ниң Дээди Советиниң Президиумунуң

Даргазының оралакчысынын хулааларында депутат Иса-гали Шариповту хостаар.

ССРЭ-ниң Дээди Советиниң Президиумунуң

Даргазы А. МИКОЯН.

ССРЭ-ниң Дээди Советиниң Президиумунуң

Секретары М. ГЕОРГАДЗЕ.

Москва, Кремль.

1965 чылдың октябрь 2.

ССРЭ-ниң Дээди Советиниң Президиумунуң

кежигүнүгө депутат К. Т. Мазуровту хостаар дугайында

ССРЭ-ниң Дээди Советиниң

ДОКТААЛЫ

Совет Социалистиг Республикаларның Эвилелиниң

Дээди Советиниң доктаадыры болза:

ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазынын бирги оралакчысына депутат Кирил Трофимович Мазуровту томуйлааны-биле холбаштыр ону ССРЭ-ниң Дээди

Советиниң Президиумунуң кежигүнүгө хулааларында хостаар.

ССРЭ-ниң Дээди Советиниң Президиумунуң

Даргазы А. МИКОЯН.

ССРЭ-ниң Дээди Советиниң Президиумунуң

Секретары М

ШУПТУ ИДЕПКЕЙЛИГ БОЛЗУН ДЭЭШ

Аныктары кижидилгезинде кол чул—күш-ажылга кижидилгезинде болур. Республиканын комсомол организациялары бо талазы-биле чамдык ажылдарын чорудуп турар. Бүдүрүлгенин тодогай сорулгаларын шийтирээринге аныктары кижидилгезинде комсомол хуралдарына чуталаалып, комсомолчуларын болгаш аныктарын бүдүрүлгелеринче чорударын организастап, коллектитерге комсомолчу-аныктар бригадаларын тургузуу. «Комсомолчу проектор» отрядтарынын болгаш иштарын рейдлерин чорудуп, социалисттик чарыктын организастаарына кирип турарлар.

Индик ажылдар бохуну чогур түндүктөрүн берип турар. Чокчо болур. Хову-Асынын комсомол комитети бо чыдап майда кобальт комбинатына комсомолчу-аныктар бригадаларын организастап. Ону тулуг аргеделини административин болгаш партия организациязын дегжээ. Бригадала 20 кижин, оон иштинде 17 кижин 16—19 харлыг. Олар оон мурунунда каа-даа ажылдар чорбаннар. Баштайгы күндөргө ажылга шулуудуп алдыр-даа берге-де болган. Уе эртпел-те турган. ВЛКСМ комитети аны-бүрү характерлиг ол кижилерин чамгыс ай коллектив кылдыр кижиздип ап шыдаан.

Ам ол 17 кижин шупту комсомолчулар, дружинниктер болгаш аныктарын келжээк школанын-да өөренип турар. Бригадала комсомол болуу тургустунан болгаш анык ажылдар, хуралдар бригадала келжүүнүренин өөредилгезин, амырал-чурталгазын чууга айттырыларын чуталаалып организастап турар. Ким кичээл үзүптер, норма күөстөй баар, чурум үрөптер болуур, аныктар ову дораян-ча чуталаалып баар. Владимир Корниенко, Николай Лопатин оларын комсомолчулар боттарынын хуралына шак-ла ыччалар чуталаалып. Владимир кичээл үскен, Николай эш-өрүү бак сөгдөн. Оларын билиндирген болгаш чогуур корум-чурумга тургускан. Аныктар коллективин кижиздип, сыйып каттыштыр талаш-биле бригадалар Алексей Шаляин, комсомол болууну уур-тукчуу Виктор Терехин олар эки аныктар келген. Бригадала ам бүдүрүлгелер оналгаларын чедип-шинин күөстөй турар.

Комсомол организацияларын кижиздип ролуну дугайын херечилер турар өскө-даа индик чиктерин хейуу алап болуур. Ыччалда-даа чептерист бисте баар анык, ол чептеристин чалы-лап хемчеглерге кичээлгенин укладырмасыс чогуур. Совет кижилерин чогадыкчы күш-ажылдына киришпей турар анык кижилер бисте бары харааланыч. Чөөн-Хемчик районун Ийме суурунда Ондар Хеймер-оол, Барымын-Хемчик районун Хөндөс суурунда Монгуш Алыч-оол олар дег, боттарынын эш-өрүүндө хоорук, комсомол амыралыгы киришпей кижилер дугайында ол райондарын ВЛКСМ райкомна-ры, комсомол аге организацияла-ры бурутул.

Аныктар кижиздилгезин дугайында ажил-агыларын бол-гаш коллективтерин ууртукчу-

дары баа-ла харысалгалыг бо-лур ужураат. Анык кижилер күш-ажылга, хей-инити амыралы-гына киришпей, чурум үрөп ту-рар дээр дугайында буруу шаап чуталаал олар хирезинде-ле, а боттары ол анык кижилерин кижилер дугайында сагыш сал-бас, оларын-биле сеткилдик ха-нымын-да ужурап чуталаалы-п, оларга эки, амыралык су-маларын бербес ууртукчулар ба-за бар болгулар. Анык кижилерин кижиздилгезин дугайында чутал комсомол органи-зациялар эвес, а бүтү хей-инити, ажил-агы организацияларын ууртукчулар, бүтү совет кижилер харысалгалыг болуур ужу-раат.

Чөөн-Хемчик кижиздилгезин—марксист-ленинчт мирозорение болур. Аныктарын өөредирине уинити өртемдерин ролун, ком-сомол чырымышкынын дегжээ-нин калдыр чутула. Комсомол-дун политиктик чырымышкыны бо өөредилге чынында чаа байдал-биле, чаа программалар-биле өгө-лөн турар. Политиктик билиг чепин алдырынын үндөйи—ини-ти билигнин дегжээни бедирер болуур. Иччалган бо чылын ВЛКСМ-нин райкомнары болгаш аге организацияларын политбю-лерини организастаашаан, аныктарын келжээк школаларга хаара тулуп турар. Ылаңгыя Чөөн-Хемчик, Бай-Тайга, Барымын-Хемчик районнарын болгаш Хо-ну-Асынын комсомол органи-зациялар улуус чырымышкын ор-ганизатор-биле калы бо талазы-би-де багыт эвес ачылдылар. Ол районнарын барык-ла шупту чуртталгалыг суурларында кел-жээк школаларын класстары ачылтылган. Оон-биле калы биж-икти биле билирлерин хей-ини-тич өгөдөшкөн-биле өөредир-нин хемчеглеринге комсомол ор-ганизациялар, колдө интеллиген-ция, устук класстар өөреникчи-лери идепкейлиг кирип чутула.

Аныктар-биле ажил хей аны-зы хейлердег болгаш аргалар-лыг. Хостук шактары чөптүг ачылдыр херек. Эргем-билиниги, өг-бүлө байдалынын, ажил ста-жынын талазы-биле аны-бүрү комсомолчулар бар. Оларнын о-наттай байдалы эки барымдалап ачылдаа чогуур. Комсомол ор-ганизациялар анык келер-биле ачылдып аргалын тыйпай тур-гулаар. «Амачка барган соонда, комсомол организациязын хөр-ураа» диктир. Шынын алырга, комсомол организациязын оон анык түгү эвес, а организация боду хоорлу берген болулар. Анык не киноа-даа, комсомол хуралында-да, аныктар келжээ-линг-даа барыскаар, ыччалар оон уруун алып кижин чок. Ком-сомол организацияны мындыг тава-рылгада ол анык не-биле ажил чорударынын, ачаа дүз көргүз-дерин аргаларын тывар ужураат.

Аныктарын хей-инити амыралы-гына идепкейлиг кириштер-ринин бир чууга аргалы—ком-сомолчу далаа болур. Маңаа өзү барымдалаар, эргем-биле чүве турбас. Комсомолчу буруу бо-лунга бердинген далаанын күө-сөдөйи хандырган турарын, кол-лектитин амыралыгына идеп-кейлиг киришкен турарын чедип алыр. Комсомол комитеттеринин,

Комсомол амыралы

эге организацияларын ажи-лында бо талазын чептерист бар. Бир идепкейлиг, амыралыг комсомолчу хамык-ла далаа-ларын берип каар, ыччаларга оон кожаы комсомолчу чамгыс-даа далаа чок. Шупту комсомолчулар далааларын турар, олар хей-инити амыралыгына идепкейлиг киришкен турар, шак индик бай-далы тургууса чөтүр.

Комсомол хуралы—коммунист кижиздилгезин школазы. Бай-дала комсомол хуралыга чутала-лып айттырган эки индик ачылдып, оон белектеринге ком-сомолчулар идепкейлиг киришкен турар болуур, мыда хурал солуу, шулууг амыралыгы эркен турар. Турарын №1 школанын, «Чы-раа-Бажы», «УТКА 25 чылы» советтарда комсомол хуралдары шак-ла мыңаар бедик идепкей, организастыг дегжээ эртен тур-рар.

Бо хунерде комсомол органи-зацияларын өтөт-сонгудалыг хуралдар болуп эртен турар. Улут-Хем районун «Күш-ажыл-дык хостук» колхозунун Кожай салбырында, Каа-Хем районун «Сельхозтехника» салбырында, Бельбий суурда комсомол органи-зацияларын өтөт-сонгудалыг хуралдар эки эртенле.

Иччалда-даа чамдык районнар-да комсомол хуралдары чамыс дегжээ, организаст чок эртен тур-рар фактыларга канчап өтөт-сон-гудалыг. Бай-Тайга районун Мугур-Аксы суурун 100 комсомолчулар-дын чүлө 60 кижин, Чөөн-Хемчик районун Ленин атыг колхозун 270 комсомолчуларын-дан 145-ле кижин өтөт-сонгудалыг хуралдарга олурускаа. ВЛКСМ обкомунун бюрорунун шийтирпін буугаар ол органи-зацияларга өтөт-сонгудалыг ху-ралдарын каттап чымылар. Чам-дык организацияларда ол хурал-дар үстүп турар. Чер-черин партия организациялары бо чеп-теристин чалдып, комсомол амыралыгында бо чууга кампа-нияны хайгаарар болгаш улут-тур хулаалыг.

Организатор амыралы, ший-тирлерин күөсөдөйгө кон-трольду хулаалыгы, комсомол аге организацияларын ажилы-гына тодогай дуузын бедирер—ВЛКСМ райкомнарын, ком-итеттеринин хулаалыгы.

ВЛКСМ-нин төрүтүгенин хуну—октябрьн 29-у чокуш-лап олар. Бо чылын декабрыда Тыванын аныктар эвизилген тургустунанын 40 чыл оон демдеглер бис. Комсомол хоорук болгаш райкомнары ол чууга демдеглер хунерге уктуптур аныктар-биле организастык бол-гаш кижиздип ачылдылар хулаалыгына тургаш, дүжү ажаал аныкшынынга, мал чептеринин белектеринге, кышка бүтү белектерге комсомолчу-ларын болгаш аныктарын идепкейлиг киришкен ханды-рар ужураат.

Комсомол—кээде партиянык шийти хулаалыкты, кур кужу. Партия организацияларын ууртукчулар-биле аныктарын коммунист кижиздилгезинге чаа-чаа челиштинерге, эргим анык оянуңкер!

Г. ШИРИН,

ВЛКСМ Тыва обкомунун бирги секретары.

ЭЫТ БУДУРЕРИНГЕ УЛУГ КУРЛАВЫР

Хаваа ажилы эыт бүдүреринге улуг курлавыр болур. Бистин рес-публикада Улу-Хем районун «УТКА 25 чылы» советтар хаваа ажилынын талазы-биле көскү черин ээлеп турар.

Советтин коллектив 1965 чыла республикага социалист чарытын өгөдөшкөн болуп, болунга бедиткен социалист хулааларын алган. Мал ажилын хөгжүдөр талазы-биле хемчеглерге хаваа ажилынче улут кичээлге база салдыган. Төрүр кол хаваа бурунунден 12, дунгуш хаваандан 6 хаваа оолдарын алыр болза, хаваа ажаалчылар Ека-терина Жирнова, Байыр-оол Кара-мыс, Екатерина Кириллова олар бо хулаалени ам безин ажыр күөсөдү бергенер. Чыл төнүзүнге чедир хаваа фермазы чаш төл алыр планын чүлө күөсөдүр эвес, харын ажыр күөсөдүрлерин аргалы бар.

Совет бо чылын 3.5 муң баш ха-ваанын семиртилгеге тургускан. 140 тонна хаваа эдын күрүнге дужаа-ган болгаш ам Борбак-Арынга семир-

тилге лагеринде муң ажыр хаваанын азырап, оларды турар. Оон 100 тонна хире эытти чаш төнүзүнге че-дир күрүнге дужаа болуур. Ичча-гаш советтин күрүнге эыт садар планы оон-биле күөсеттинер. Совет күрүнге эыт садарынын чыл планын-дык 30 хуу хирезин хаваа эды-би-ле дугаа турарын ап көөрге, хаваа ажилы мыда көскү черин ээлеп ту-рары ол-дур.

Ам үеде советтин хаваа ферма-зында улут, биче дөрт муң ажыр баш хаваа бар.

Хаваанын баш саны хей-даа бо-ла, оларын ажаала, азыралы бак-сыралыр болза, оон эки түнел үн-мес. Совет семиртилгеге-даа, төл бээр-даа хаваанын чүлө кыжын эвес, чамгы үеде база аны-бүрү чептерист азырап турар. Улу-Хем хаваанын хун буру оларга улу-турары-биле кады, оларга немелде чемин берип турар. Тараа чарбазы, холумак чептерин, тыркан сүтү, силос култураларын негизин мас-сазын хаваа оолдарына белектер

берип турар. Чарбаны, негизин чеп-терин, картофельди улут хаваан-нын чептеристинге ажылап ту-рар.

Ферма аны-бүрү чептерин белек-тер талазы-биле механизастыг-ган. Ында чептер белектер кунна ачылдып турар.

Моон сонгаар хаваа ажилын улам ынай хөгжүдериң аргалары улут. Бо чылын советтар тараа болгаш мал чепи култураларын чагай дүжү-терин өстүрүп алган. Эртен чазын мал чептерин, ылаңгыя мал чепи тарааны күрүне фондүзүл болгаш өскө районнардан өстүрүп ап турган болза, ам ыныгы эвес, чептерист совет богу бурун хандырынар. Кедир чылын советтин күрүнге садар эдын 40 хуудан куду эве-зин хаваа эды-биле күөсөдүрүн бүтү аргалары бар деп, советтин ажилдакчылары бадыктап турарлар.

Республиканын чер ажилын хөг-жүдүп турар районнарында, ылаңгыя Тандынын, Каа-Хеминин, Бий-Хемин ажил-агыларынга хаваа ажилын

чүге сайырадып болбазы? Оларга эыт бүдүреринин элээн хууун ээлеп турар хаваа фермаларын тургузуу, чептер-биле хандырыларын арга-газы бурун бар. Чамдык ажил-агылар хаваа ажилын чорудуп тур-га-даа, эыт бүдүреринге оон улут-хуузу эвезин болуп турар. Хаваа ажилын чорударда, хей чарыгдал үн-дүр белектер ажил-агы кылдыр эвес, «УТКА 25 чылы» советтар ышкаш, эыт бүдүреринге көскү чер-ин ээлеп турар кылдыр тургузары ажитык болуур. Иччаларга «УТКА 25 чылы» советтар хаваа ажилын чогуур дегжээгге чеккен деп база чуталаал болбас. Оон хемчээл ам-даа улуттар болгаш продукттуун улам бедирер апар.

М. ЛЮНДУП.

ЧУРУКТА: «УТКА 25 чылы» советтин хаваа фермазында семир-тилге хаваанын бир бөдүрүн чептерин турары.

Фото С. Феоктистову.

МАЛ ЧЕМИН КАМНААР ХЕРЕК

СЭП ТК-нын март Пленумунун шийтирлеринге сорул кирген «Шекпээр» советтин ажил-ини-чери советтин ажил-агынын кол укладыныкы болуп мал ажилын-че улут кичээлгенин салып турар-лар. Бүтү чүзүн малдын утказын өөдөшкөдөгө, чаш төлү менди алы-рынга, продукттул чорун бедире-ринге кол чул болза, малга бижыг чөм-суурну тургузары болур дээр-нин шекпээрлер эки билерлер.

Бо харысалгалыг ажилы челиштинин ботандырар дээр советтин уш салбырын ажил-ини-чери бо чылын багыт эвес ажил-лааннар. Мал чептерин белектеринге салбырларын күш-ажыл кылдып шы-ларга бүтү кижилер болгаш школа-чылар хаара тулутууган турган. Оон түнелинде бо чылын 2130 тонна сүген белектер план 2274 тонна кылдыр күөсеттинген болгаш не-мелде чөм кылдыр 210 тонна буду-буру белектеринген.

Советтин механизаторлары, ажилчылар кукурузанын негизин масазын 4460 тонна силосту-ст-бараан фермаларын топтерин-де салып белектер, эркен чылга

деннээр кукуруза силосту 2 каттап хей болган.

Белектеринген мал чептеринде малдын чаш төлүнге бээр чоча-тараа биле сууны холуп белектерин 280 тонна ажыр негизин масаа база бар. Чочак-тараа биле суунын хо-лускан негизин масаа база витамин чыл болгаш малдын чаш төлүгүн калык-шырак өзү доругарынга чутуга чул болуур эркен чылдын тамын тунелдери биске көргүс-кен. Иччалган чочак-тараа биле сууны холуп негизин масаа хеле-дере курткаш, сарааттан бис.

Чочак-тараа биле сууны холуп тургаш белектерин негизин масаа 10 тонназын далаан кылдыр тыр-тыртып, кылмыл сүт бөдүрүп уну-дур бис. Кылымал сүтү хейуу-биле будурун, оон шынын экижидип тургаш, малдын чаш төлүнге ижи-рин, чаш малдын организминин өздөйгөн дүргөдөй болгаш ме-зү-шынанын экижидер талазы-биле арга-дуржулга ам бисте бар аларган.

Бо арга-дуржуланы моон сонгаар улам хөгжүдөр дээр, советтин тускай эртемнигери, малчыныр ачылдып турарлар.

Белектеринген чептерини кыш-тагаларга чедир ажил ам органи-

засти чоруп турар. Дон-Терезин салбыр 505 тонна, Биче-Тей—390 тонна, Алыгаты—179 тонна сүген-ини кыштагаларга чедир чедирген. Дон-Терезин салбырын мал чептеринин чарыгалынын өргөдөшкөн эш О. Кирбөө мал чептерин өөртү-гөдөшкөн эш организастап, салбырлар-нын мурунда чоруп турар. Мал чептерин кыштагаларга чедир чедир ажилды мал чептеринин чарыгалынын өргөдөшкөн эштер Машкин биле Чамгыт-оол оларын чептер организастап турарын айт-са чөтүр.

Инициини малынга чөм белектер ажил советтар тургустунан турар. Иччалда-даа ажилды темини сөүлү үеде дик оожумулаан. Биче-Тей сал-бырда кезип каан 200 ажыр гектар чүмизанын негизин масаа ам-даа сарааттанмаан, бо ажилды эр-ген кылдып доозар талазы-биле эш-тер Машкин, Дондуп олар органи-засти хемчеглер албай келгенер. Мал чепи белектер ажилды темп-инин оожум чоруп турарын ми-ни-а-техниканы «контул» эвезин ачылдып турары-биле тайылбырлар ужураат. Мал чептерин белектеринде механизастыг ажил контул эвезин, ажилын хей кезин хол-биле чорутууну турар. Бо чорук мал чеп-терин өртөзү улуттырып турар. Оон түнелинде малдын алыр про-дуктивин бот-үзөи база улгалыр.

Советтин деижээлгени бо чы-лын сүген эки үнел. Бир эвес сүген кезилгенин механизастын долзуу-биле ачылган болза, сүген кезип белектер план 2 каттап ажыр күө-сеттерин арга бар турган. Совет ону ачылган шылаан, моон сон-гаар мал чептерин белектерин ме-ханизастары бистен негеттинип ту-рар аларган.

Белектеринген бөдүрүн мал чептерин

инин 70 хууун октябрь 20-ге че-дир кыштагаларга чедир адыр со-рулганы салып турар бис. Оон-биле чептерист мал кааалары сеп-тээр, өдөтү бөдүп куралыр ажил-дары болгаш кыштагаларга өттү-дүр чүлө өөртүгөдөшкөн октябрь 10-га чедир доозар советта планнагыт-ган. Ажил ол буугаар чоруп турар.

Мал чептерин чарыгаларын планын тургузарда, малдын баш са-нын, төрүр түрөзүн, калыг мал-га калыг чепин бээрин деиз, са-рааттар айы-биле хуваары чутула. Ылаңгыя өй-шанда кезип ажаалан люцернаны, медени, шынаанын эки шынарыг көк ситенин малын чаш төлүнге бээр кылдыр курал каа-галарга өргөжөк чутула. Бистин советта бо байдаларын шыгымын-биле барымдалап турар болгаш ук ажилды алаан өгөдөш чоруда берген.

Белектер алган мал чептерин кайы хамаан чочка чарыгдар, элек-те малга чидирип болгаш малга бөөрдө кайы хамаан чок черге тып-тер чорутарын бөдүрбас дээр фер-маларга, бригадаларга, каалары бу-рунне шыгынын корум-чурмуу тургузары өргөжөк чутула. Бо ажилды мал чептеринин чарыгал-дын өргөдөшкөн шийт турары-лаар ужураат. Белектеринген чептерин багыт каагалар, кайы ха-маан чок төтөгөдөр чорук чазын, эи ылаңгыя төрүр мал оолдап ту-рар үеде берге байдалга таарышты-рар дээр билдирер. Иччалган мал чепин шыгынын үчүзү тургу-зар ажил-агы бурутуун, мал ажи-лын харычлап турар кижин, мал-чын бурутуун кол сорулганы бо-лур.

О. ПАПЫН,

советтин кол зоотехниги.

БУГУ КУШТУ УГЛАНДЫРГАН

(„Искра“ колхозун тараа шөлдеринде)

Чөөн-Хемчик районун «Искра» колхозун тараа шөлдеринде ажил-ини хайныкан, бүгү күштү дү-жүт ажаал алышынычче угланды-рган. Ажаал алышынычче ажил-дап турар механизаторларын бол-гаш тараахыларын иштинен со-циалист чарытын муракчылар көвүдөр турар.

Ажаал алышынын эгелденден бээр комбайнерлер Х. Хөкүй-оол 215, С. Шооча—254, О. Дакай-оол—315 гектар черин тараанын тус-тус ажаалганар. Ам 2125 гектар кылмы-тас, 430 гектар чинге-тараа, 190 гектар арбай ажаалтынган. Тараа култураларын дүжүгү гектардан ортумаа-биле: кылмытас 5,64 цент-нер, чинге-тараа—6,58 центнер, арбай—5,9 центнер болуп турар.

Колхозчу механизаторлар болгаш тараахылар куруне шыгамырынче тарааны хейуу-биле чорудар дээр дун-хун дивей ачылдып турарлар. Кү-женишкенин күш-ажылдын түнел-динде ам 700 тонна эки шынарыг

тараа куруне складынга кирген. Кол-хозтин тараа културазы 4030 гек-тар, оон 68,2 хууу ажаалтынган. Ам-даа дун-хун чок куженишкенин ажилдары, бар күштү, техниканы шын организастары негеттинип тур-рар.

Дүжүтү чидирг чочка ажаал алышыне кол кичээлгени салдыган. Партия-куруне контролдуу далаалар бедиткун дарагы эш Дежидей. «Комсомолчу проекторун» дарагы эш Орус-оол олар тараа шөлдеринде болгаш топ шанда ажилдарын до-каамаал хайгаарат, илерөөн чептерист дораан олар хемчеглерин ап турар. Оон түнелинде ажилды темини болгаш шынары хун буру бедип ту-рар.

Топ шанда тараа сайгарылгазында 60 комсомолчу-аныктар бижылта-тынган. Шанга келген тарааны кур-гадип, аргалар ажил шапын чор-уп турар. Комсомол комитетинин бирге келжүүнери шапка доктаамал дегжүүнүл, мыда бүгү ажилды олар харычлап турарлар.

Дүжүт ажаал алышынында ачылдып турар чалаачыларын күш-ажылны демдеглерин чутула. Т. Со-сий-оол, О. Баруу, М. Базыр-оол, М. Хамнаарак, М. Очур болгаш өскө-даа чочаалар шак-биле тараа шөл-деринин, шак-биле Чадананда тараа хулаал алыр чер аразында дун-хун иштинде чоруп, ажил нормалын 150 хуу чедир күөсөдүп турарлар.

Колхоз баштаар чери, партия, ком-сомол организациялары тараахыларын хандырылганын, културалыг амыралыгы улут кичээлгенин салган. Инициин чептеристинге органи-заастынган, кино, концерт көр-гүзүлгөн доктаамал болуп, лекция, бееданы уругучу кылып турар.

Улут күштү ундуруп тургаш өстү-рүп алган дүжүдүн, чидирг чочка бурун ажаал алыр дээр, искрачылар бүгү күжүн салганнар.

С. ТАСПА,

колхозта комсомол комитетинин секретары.

Мал чепин кыштагаларга

Эрзин районда «Чая орук» колхоз-ка мал чепин белектеринин сен-тябрьн 28 эи хайныкынын чыл болган. Колхоз баштаар чери болгаш партия организациязын ол хей ше-рганизастаан. Ажаа бежен ажил киж ажилдаан, Ямалын ховуунга элээн каш сарааттар неменешен.

Бот-орулга чарылгалыг зойжу бри-гадалар, мал чептерин кыштагал-га бедирерине улут кичээлгенин са-лып турар. Чамгыде №1 зойжу бри-

гаданын ууртукчуу эш Ынаалай тыртар күштү болгаш кижилерин ажилын шын организастаан, 102 тонна эки шынарыг ситенин хой-журларын кыштагаларга чедирген. Тараахында эш Назынын ууртукчу-турары №4 зойжу бригадала кышта-галарга ситен өөртүп чедир ажил-ды дүжүгеп эгелээн, олар ам 41 то-на ситенин чедирген. Ол ышкаш эш Күнчүнүн ууртукчу турары №3 зой-жу бригадала 20 тонна ситенин баа-з

малчынынын кыштагаларында че-дирген.

Колхозтин бот-орулга-чарылгалыг хойжу бригадаларын ууртукчула-рын болгаш оон тус-тус малчы-нынын белектерин мал чептерин чед-рара, чамгы үеде кыштагаларга чед-дирип алыр дээр чорудуп турар эш эгелээшкенин колхоз баштаар чери болгаш партия организациязын бүгү тала-биле деткир ужураат.

С. ТАМБА.

Чүге хандырбайн турарыл?

Барымын-Хемчикте «Шекпээр» советтин дык хей малчыныр Улут-Акта, Мунгаш-Акта, Алым, Устугу Кара-Стуларга, Чылааныга болгаш Баин-Колда туруп турар. Олар советтин каш чууун хей мал-дын кыш, чай чок ажаап, өстүр-маларып турарлар. Малчынар бот-тары кышка багыт эвес белектерин. Кезип алыр-биле берген ситен пла-нын олар бурун күөсеткен, чамдык-лары белектерин ситенин кыштаанда өөртүп чедирип алган. Мал чепи белектерин малчынар ам-даа у-гучулап турар.

Устуге айттылган черлерде 50—60 хире малчын өргөдөр бар. Оларын чамгызында-даа кыжын чурттал чымыл, таарымчалыг бак-чы чок. Чаш ажи-төлүг өг-бүлелер кыштын соонунда соок өгөргө кыш-таар ужурга таарып турар. Советтин дирекцияны малчынынын амыралыг хандырылганын сагыш салбаан. Малчынынын чурттал ту-

рар өгөргөдөш адык кидистери чок, шуптузу чул ач өстөр-биле шып алган. Эртен чамдык кыжын ба-за-ла ыччалар өрттирген. Пас ады-кылыг өг соок боорга, малчынар арга чадарда хара-биле оон хана ба-жыга чедир хөп ап турганнар.

Ог чамгылар кидисти бээрин мал-чынар совет дирекциязын чам-гыс удаа эвес дилеп келген. Ы-чалда-даа түнел чок болуп аркан, оларга кидис бербөөн. Малчынынын өгөргөдөш кире бергеш олурага, артындан хат соолаңдап халып турар.

Амгыдаштан дарыг хемчег албас болза, эркен чылгы ышкаш бер-ге байдал катаптаар дей берген. Мал-чынынын чурттал турары тайга, хемдер ам безин соок аларган. А «Шекпээр» советтин ууртукчула-ры дүжү-даа капкай, тоомча чок олуруп турар.

О. ЛАМА.

ДЕЛЕГЕЙ НЕДЕЛЯ ДУРГУЗУНДА

Эрткен чеди хонуктун дургузунда делегейин чача чүддөргөткөн Мостовский делегейин аң-не кол черткөн. СЭКП Т.К.П.н Плениумунун ажитынарынын мурнуна-ла делегейин телеграф агентилеринин болгон солуннары, олардын корреспондентилери чүдө Совет Эвилелинге эвес, харын делегейинг аске-даа хей-хей улустарына ужу-дузалык дегендеги аңаа шиттирлээр деп дегендеги турган. Журналисттеринин ол баш удуз салышкыннери боузада багыткатынган. Улуттуну өргөдө башкарып актижер, улуттун буудурун планнаарын сайырагайжылар болгон экономиктигиди беришкенин күштелдир дугайында Плениумуну хулаа алган доктаалы бүгү делегейде уткалы: болушкуну боу берген.

Социалисттик лагеринин чуртта-рында бистин өнүктүрүшү ол шиттирлерин өөрүшкү-биле уткаан. Совет Эвилелинин күчтүн быжылаар чуртук олар чача амдыраалды тургузушкуну боттарынын депилдигинин үндөзүн кылдыр көрүп туралар. Хамаарышпас хөгжүдөдөгү орунуга чоокта чача туруп алган анык чурттар уаус ажы-агыйын удуруттура СЭКП-нин дуржууга уаус соноурага болгон кичөөн-биле өөрөнип туралар. Олардын дыка хейи ол дуржууганы боттарына ажылаарын оралдаштыр туралар.

Буржуа пропаганданын Плениумун шиттирлеринин уткаан халыктар асы оларын ужу-дузалык бичкелдир дээр Борзак оралдашкынына тургужок, капиталисттик чурттарын чүвени чөптү болаар экономиктери болгон политиктери ССРЭ болууну күчтүн улам быжылаарынын таланына чача уаус базыны кылганын тодаргай билип туралар.

Ынчангаш бистин чуртууска удуз идегетир кайы хире-даа өрөдөш, СЭКП Топ Комитетинин Плениум бистин планетавыстык тайбына ынакшылдык бүгү күштерине көздүрү Совет Эвилелинин ат-алдарын улам бедик көдүргөн деп чүе бүгүдө мырмалы илден аларган, чүе дээрде Плениумун шиттирлерин — анык-бүрү нитилде системаларын күрүнелеринин тайбын кожа-хелбээ догуннашкынчыне болгон экономиктиг чарыжыне ленинги утанышкыннын материалдык илериди-дир. Ол утанышкыннын совет улустун партиясы болгон чача чайгылыш чок удурутпа болуштур турар.

Совет Эвилелинин Коммунисттик партиясынын Топ Комитетинин Плениумун ажылынын хунерин Каттышкан Нацпарла Органнациянын XX сессиясынын ажылынын өгөдөөн-биле капсырлашкан. КНО-

нун Кол Ассамблеясынын бо сессия делегейин нарын байдалында ажылдап өгөдөө. Ол нарын байдал чер бөмбүрөөнүн анык-бүрү будуннарында империалисттик күрүнелерин чименишкыннеринин уламын-дан тургустунган. Тайбынын салым-толуну дугайында, улустарын айыл чок чоруун быжылаарынын дугайында болууну сагыш чоаашкынына совет чазак бо шуулганга баа да дагы тодаргай көргүсөк. Ядролук чепсекти непереттес дугайында керөөн болгон аске чурттарын иштики херектерин холгаарлаас дугайында декларациянын совет төлөвилелерин Кол Ассамблеянын сессиясына чугаалашкы көр, кылдыр кийрген чорук дайыннарын болду-базынын болгон бүгү улустарын депилдигин хандыраарынын аң чугаа айтырларын шиттирлээрине чүе тодаргай салышкын болганын бүгүдө билип турар.

Совет инициатива кайгамчык-да өй-шаанда болгон. Америк тускай эртемниктеринин санап турары-биле алдыга, делегейин ол үш чурттары боттарынын ядролук чепсөөн буудур чорукту аң чоокку чылдарга таарыштыр тургузуп аптар шак мындй буудуруле күчүлү боуш турар. Ындыг байдал ядролук чепсекти чорутпа дугайында айтырларын шиттирлээрине чүе нарындылар эвес, харын ядролук чөүдөлөөринин тыпты келеринин айгылын баа хандалдыр деп чүе чигиниги чок. Моон ужурунда ядролук чепсектиг неперетин кызыгарлаары ам делегей күрүнелеринин хей нуруууну сагыш салышкынны аларган.

«Ядролук клубун» кижигуниеринин санын көдүдөдү чорук Американын Каттышкан Штаттарын болуна баа дувөрөөнүн ханкыктырып турары чөре билингир херек. Чогуур хемчеглерин алдырыны аржок чугулаанын дугайында АКШ-ам хейи чугулаал болгон бижити турар аларган. АКШ-тын чазак ядролук чепсекти непереттес дугайында керөөн төлөвилелни бестин көдүргөн болгон ол төлөвилелди чепселенишкынни дужуеринин талзы-биле ол сес күрүнелеринин комитети Женевага чугаалашкы турганы-даа билингир болгай. Ынчангашок бир дөмөй сорулганы салгангыз кылдыр сагындарар совет болгон америк төлөвилелерин аразында принципалдык ылгал туруп туралар.

Ядролук чепсак чок бүгү-де күрүнелеринин мындык чепсектиг болуу аразын чөре боудураарын Совет Эвилели саналдап турар. Ынчаага Американын Каттышкан Штаттары болза, НАТО дээр агрессия блоктуң талзы-биле боудун эвилелчилерине — делегейин ийги дайынынн тунелдерин ревизиялап хынаар дуга-

йын күзөп орап барып-терман бундасвернин генералдарына атомнуг дайыннын мажызын базар арганы бээрин бар-ла шаа-биле оралдаштып турар. Ындыг оралдашкыннын айылы билингир болгон америк төлөвилелге уду совет саналдарын үндөилелдин мырмалы-ла тодаргай билингир. Ол фактыны америк пар-талаз биле миянип бижир ужура таварышкан. Чижээлээрге, «Нью-Йорк пост» солун «Бергедашкынниг кол чүзүл хей таланын ядролук күш-тери болуп турар. Америк төлөвилелге дүштүр ол күштерин тургузуп-тар болза, ядролук чепсекти азыр арганы Барын Германияга бериптер ийик деп, Россия чугаалап турар — деп редакция чүзүндө бижээн. Эвилелин ядролук күштерин тургузар талзы-биле саналдар ядролук чепсекти ажылаарынын канды-бир аргезин Бонига бериптер ийик дээр-дин Каттышкан Штаттар хулаап көр-бейи турар. Бир эвес ол кыдыг чүе болза, ядролук күштерин тургузарын чүе негеп турар апарганымыс ол? Бир эвес ол саналдар герман нацио-нализмин хандырап ужурутуп кажар-лашкын турган чүе болза, ядролук чепсек-биле алааннажырычыче аске хей-хей чурттар каттыжып кирери-нин мурнуна-ла ядролук чепсек-биле шак ол ботка өлүмүг адаанна-жыгытаны кызыгарлап шыдакы чөт керөөн чарын узамдыктыр чоруту ындыг саяалдарын шынык-тырары чегей-де боор» деп, бо-ла солун бижип турар.

Америк солунун бодалы чөреде үндөилелди-дир. Ындыг аязымыг болгон Каттышкан Штаттарын ал-бан бөзүтүн боданында чок болуп турары хараалыгды. Америк дип-ломаттар КНО-нун Кол Ассамблея-сын амгы сессиясында мырмалы аске чүзүл негеп турар. Барын Германияга хамаарыштыр америк политиктерин «оноа бодаларына» делегей чурттарынын хей нуруу-ду соноураал чок. Харын дыка хей чурттарын төлөвиле үш кавыларга ядролук шенделерини хорутпа дугайында Москва керөөн хөгжү-лү калбарыныга чак практиктиг базынарын кылдырыче КНО-нун бе-дик илдеринин кылдырып салып тур-болаш чепселенишкынни буну-рун дужуер чорукту чедип алдыры-н утланган аске саналдар-биле чө-редешир, ядролук чепсектиг неперетин болдураас дугайында керөөн совет төлөвилелин шак мындыг прак-тиктиг базынарын бирээзи кыл-дыр санап турар.

Ынчангашок бо талзы-биле ба-зын талкы эвилелчилеринин поли-тиказы болгон практиказы хей ну-рууну эрге-ажыктырына шуут ууурланшкык болуп турар. Чуртта болгон лаштыкыда америк шериг баазаларына тууг ажыларын чо-

рударына 1,8 миллиард чыгам дол-ларны дөзөвилеп бээр дугайында хоойду төлөвилелге АКШ-тык пре-зидентини Джонсонун Кол Ассам-блеянын сессиясынын ажылынын баштайгы хунеринде-де ат салып олурганы мааа тодаргай барымаа болуп-дур. Агрессия атлантика бло-гунун аске бир күрүнөзи—Англия-нын чазанын баштыны Гарольд Вильсон чуртунун бөдөдө чаржын-чыг берге байдалда турда-ла, ийн миллиард фунт стерлинг акна ке-дергей үрүндөк түнге четкен шериг чарыгдаларын кызырар дугайында болууну партиясынын кижигуниеринин негелелерин хандыраарын шүз-ла ойтаалай. Ынчангаш ол чурттарын чазактарынын политика-зын улустарын тайбынын болгон айыыл чок чорууну эрге-ажыктыр эвес, харын боо-чепсекти өндөре бү-дүргенинден аажок хей ажык-кон-чааларын соруп ап турар шериг улуттуну конценеринин эрге-ажыктыр удурутуп турары моортан-даа баа илден-дир.

Делегейин чүс ажыг чурттары-нын төлөвилелчилери Кол Ассамбле-ян сессиясында олуржуп турар. Азиянын, Африканын болгон Латин Американын чурттарынын төлөвиле-ринин империалисттик политикаын кармап килеңгөөн үнү чалгылаан, оларын дыка хейи совет төлөвилел-дерин изин-биле дөткөп турар, чүе дээрде ол документтер бүгү-де ак сеткилдиг кижилерин ыныктыг кү-зел-чүткүлүгө таарып турар.

Н. БЕЛЯЕВ.

БАШКЫЛАР БАЙЫРЛАЛЫ

Индонезияда болушкуннар

ПАРИЖ. (СЭТА). Джакартанын радио дамчыдылганын барымаа-лаш, Франс пресс агентилелдин диниялы турары болза, генерал Су-хартонун шеригтери болушкун кон-троль Джакартага болгон чуртун эске-даа районнарына тургужок. Че-дик аламынан күрөч эргилдизинин совет одагаларын уузкаар талзы-биле хемчеглерин армия, шериг-далай флоту болгон полиция дем-биле ко-рулуп турар деп, генерал Сухарто меделгезин.

Франс пресс агентилелдин кор-респондентинин чугаазын суугар алдыга, президент Сукарно айыл чок байдалда турар деп Джакарта-нын радиоу дамчыткан.

Топ Явада тус-чү шериг кезектери подполковник Утинго баштаан бол-дуураа күрөч эргилдизинин кил-жикчилерин дөткөп сорулга-биле

Джакартага угаандыр чорупкан деп меделерин баран Франс пресс аген-тисини оон ийи айтып турар. Ол шериг кезектеринин болгон прези-дент Сукарнога шыны шериг кезек-теринин аразында калыг-лошкун тул-чушкуннар чоруп турар.

НЬЮ-ЙОРК. (СЭТА). Джакарта-нын радио дамчыдылганын бары-маа-лаш, Ассошэйтед пресс аген-тисин корреспондентинин диния-лы турары болза, Джакартанын ра-диоуна баа оон чоок кавызында хоорайларга, а ол ыкшак Барын Явага дайын байдалын чарлаан.

ЛОНДОН. (СЭТА). Рейтер аген-тисин корреспондентинин Джа-картадан диниятканын суугар алды-га, октябрь 2-нин эртекинде Индо-незиянын найысалдыга аткылажыш-кыннар диниялган.

Демиселдин чаа үе-чадазы

АФИНЫ. (СЭТА). Төптүн эвилели деп партиянын ууруткучуу Г. Па-пазареуну Афининин болгон Пре-сийн 40 муң чурткакылар октябрь-нун эртекине Крит ортукуче аян-чор кылмырнын эгизинде үдөп каан. Папазареунун ол аян-чору болза, бүт-ини парламент сонгулааларын-ин аргазы-биле Грецияда политик-тиг кризисте, конституциялык оруку суугар шиттирлээр дээр демисел-дин чаа үе-чадазы болуп турар. «Де-мократия дээр», «Сонгулаалар дээр», «Фашизм тилеесек» деп ло-

уунарын үдөлтө келгенер кый-гырп турганнар.

Портка корум-чуму хандыра-ры-биле Пирейин чүк полициясын мо-билдизтаан.

Демократтыг чангыс аай чоон үдөлдүк партиянын (ЭДА-нын) тө-лөвилелчилери Фессалияге ийн хун-чу аян-чоруун октябрьнун эгизинде баа кылганын. Трикала, Лариса, Кардица болгон Волос хоорайларга болгулаан политиктиг митинглерге баа хураалдарга ол төлөвилелчилер чүе чугаалааннар.

КАР-нын чаа чазаа

КАИР. (СЭТА). Премьер-инистр Али Сабридин кабинетин халаар дугайында чарыкты президент Гамаль Абдел Насер үндүргөн. Премьер-министр турган Али Сабри КАР-нын оралакчы президентин болгон.

Каттышкан Араб Республиканын чаа чазаа тургустунган. КАР-нын оралакчы президентин турган За-кария Мохй Эд-Дин премьер-министр болгон. Премьер-министринин 8 оралакчыларын баа томулаан.

Бистин чоңуштуң кылган бүгү-де чүддөдө: космосче ужудушкун-нар-даа, чөп кырынын ажыл-ишчи-леринин тургускан материалдык бай-лактары-даа чангыс сөс-биле, бүгү-де чүддөдө, совет кижилеринин ажыл-ижи, оларын мерген угааны-биле кылдынган. Совет киж кайы-даа үенин болза, хоочун-даа, анык-ла салалдын кижилери болза совет школага «А» деп ужуку өөрөнип, доктандыр турар бөдүс-делегейин көстүр, көзүлөс чакыттарын өөрө-нип, меделеринг сиирип ап турар.

Ынчангаш чоңун совет башкыга ынакшыл, оон келир үеке кезе кер-ген мерген угааны, билд-мергежи, чоңуна, Төрөөн чуртунга чалынып-тыг ынакшыл-биле бердигенин дээр өөрүп четтиргени кылдыгар чок. Бистин ленинги Коммунисттик партиясы болгон Совет чазанын чоңун күзө-ло-бодаларын, илелгенин илериди тур-лар. «Башкы хунуун» байыр-лаш тургусканын баа өнү-илердин, совет башкыны мога чок куш-ажылы бестин-биле үнелээни болуп. Нитилде хөгжү-дөзүн кайы-даа үе-чадазында ар-темениг билдиг херелдерин чоңун калбак массаларынче чырыкыла-дырып турар башкынын булагыг хө-рөөнө чоңун өөрүп четтиргенин шынарагай орус шудукчу Николай Алексеевич Некрасов болуун баш-кызы, делегейин философтур бо-даларын бестинде туруп турар кайгачыктыг орус критик Виссари-он Григорьевич Белинский тураска-лаш шулууге мынчаар илеретен:

Башкымыс сөө алдынага Сөгөдөктөп мөгөйерин төөшпээрер!

Чүрөктин ханымында үнгөн бо-чылыг, кижинин аажок өөрүп чет-тиргенин оодурулары байырла-дын хунеринде Кызылда Кутлуг-танын болгон дыштанылганын Гасте-ло аттыг парика тораан киж бургуну сагышынга кирил, кузаанга диниялы турган. Школа деп чуга-

лаптарга-ла, кижинин чурттал эртен чылдары сагындыр, шко-лачы эштеринин, башкыларынн өөрүп-хейри карактарына чуртту-нуп, школачы чылдарынн дөстү-нөс, орлан-шооа каткы-чугаазы, оон-тоглаазы кузактарга диниялы келир. Каш-ла он чылдар мурунга, республика төвүнү школарынга кымнар өөрөнип турганы? Олар ол үеде аге билинг? 30 башкылар ажылдап турганын билдир, а ам 1510 тускай ортук болгон дээр эртем-ник башкылар ажылдап турар. Ол 30 башкыларын аразында ам кан-дыг алдарыг башкылар үнүп кел-бөөн дээр! Олар дээрде РСФСР-ини школарынн алдарыг башкызы М. Ермишкина, Тыва АССР-ини шко-ларынн алдарыг башкызы С. Со-дунан, хоочун башкылар М. Кутка-рина, М. Башкирева, В. Прокопье-ва, Г. Жидкова, А. Коптева, А. Ары-ла, А. Катаева болгон өскөдөр-дир. Чоңун хундүлелин чаалап алган анык башкылар баа эрөөн эвес.

А. Хасанович, Н. Иванова, Д. Мар-келов, Т. Намчылаа, В. Антипина болгон өскөдөр-дир. Октябрь 2-е СЭКП Кызыл хоорай комитетинин хураалдар залына башкы хунуге тураскааткан байырлаалдыг хураал СЭКП Кызыл хоорай комитетинин болгон ажыкты чоңун депутаттарынын Кызыл хоорай күрөкчи комитетинин Хундүлүг бижиктерин оларга тыныскаан.

Октябрь 3-те дыштаныр хун Кызылдын башкыларын байырла-лын хуну болгон. Ол хун Кутлуг-танын болгон дыштанылганын Гасте-ло аттыг парика спортук оюннар, Ногаан театрга концерт, Тыванын чуртуктарынн чача ажылары-биле неметтинген дөдөгө залы ажы-тыркан. Аш-чөм дөдөгөдө, масса-дыг селгүстөшкөн болгон.

Д. АНАЙ-ООЛ.

ЧУРУКТА: Кызылдын шкоаларын-ин бөдүк башкыларын. Солгайг та-лазында ол талзычыне — Б. Салкы (№ 11 школа), В. Саламаков (№ 2 школа), В. Семалов, В. Ключин (№ 11 школа), И. Селин (№ 8 шко-ла), Д. Цуркин (№ 11 школа).

Фото П. Гольцовту.

Бөгүн республикага бузутагылап турар хун болур. Хат өй табында, сонгу районнарга хат күштүгө чө-дөр болгон мурун-барын чук утла-нышкынны. Агаарын температу-ралы дагыг чөдөргө 10—15, өске чөдөргө — 15—20 градус чылыр. Кызылда онза өскөрткөч чок бузут-тагылап каап турар хун болур. Хат кошкак. Агаарын температуразы 14—16 градус чылыр.

Редатор К. К. КУДАЖИ.

ДОПЧУЗУ-БИЛЕ

БЕРЛИН. (СЭТА) Совет космо-навтар П. Беляев биле А. Леонов Берлике барган. Найысмаал бу-дурелеринин болгон албан черлерин төлөвилелчилери аалчыларын аэродромдан барып уткаан. ГСЧП Т.К.П.н Политбюроунун кижигууну, ГСЧП-нин Берлин округ организа-циясынын бири секретары Пауль

Фернер космонавтарга изиг байыр че-дирген.

ПАРИЖ. (СЭТА). Француз пар-ламентинин ийн палаталарынын — национал хураалын болгон сенат-тын күсү сессиясы ажыттыган. Сенаторлар боттарынын даргазын сон-дугу алган. Хамаарышпас Портман-

нун болгон Моннервильдин кандида-турларын депилтиген турган. Мон-нервиль тилеэн. Бадылашкын мур-нуна чарлаттыган меделегинге сенатта бөдүк коммунисттер Моннер-вильдин кандидатурасын дөткөп тур-ганын меделгезин. Коммунист сенато-лар бөдүкчүн даргазына Ж. Дюкло сонгустуруган деп, ол-ла меделгезде меделгезин.

Аалчыларнын тиелелгези

Октябрь 3-те, дыштаныр хунде, куду-турарын болгон дыштанылганын Гасте-ло аттыг парыгынын Ногаан театрына баа спорт шөдөргө башкылар хунуге болгон паркты халарына тураскааткан аян-концерт, селгүстөшкөн болгон спорт мар-гизаалар болуп эркен. Көрүкчү-леринин хичээлгенин Кызылдын чыныгы болгон Красноярскин «Локомотив» командаларынн бүт бөмбүгүн ужуражылаз халаа тур-ган. Республиканын ат-алдарын Н. Корешников, А. Белостоков, В. Лубов, В. Николов, А. Демин, В. Белостоков, А. Бельяков, М. Евин-кин, В. Клетов, Ю. Белостоков, Г. Кузнецов, Н. Бабаков, Ю. Рошин олар камтаалаан.

Аалчылар өмүнүн баштайгы ми-нутазында эгелээш-ле инициатива-ын эдөп, шапар халлаашкынче ки-рипелер. Ынчалла-даа кызылчал шадамыкый удурунаны, аалчылар-нын халлаашына элэн каш катап айылдыг байдалды тургузуп келе-даа, «Локомотив» вратары аваан-гай ойнап, бөмбүктү эрттирбей тур-ган. Каш минута эртенде, байдал өскөрдү, аалчылар нарын аргалар-ны мергежилди ажылап ижелди берген, кызылчаларын халлаашы-

че халлап келе-лаа, дээр чок те-виглер оларга чедишкынн бербей келген. 34-ү минутада кызылчал Евинкин бөмбүктү Белостоковче оожум теги-биле дамчытыптарда, «Локомотивтин» халлаачызы оон ара дооп апкаш, кызылчаларын халлаашыне тел кирипкен. Оюнун бири чарымын төчүзүгө чедир сан өскөрдү. Чансар сөөдүлө кызылчалар баа катап күжүн чыып алган, санын дөңөштер деп орал-лашса-лаа, оон чедип ап шыдааан-нар. «Локомотив» командалын ойнакчылары техника болгон мерге-жил талзы-биле кызылчаларын лаудуру-де алып, 56 минута эр-кенде ийги бөмбүктү кирип тепкен-ер. Оон соонда кызылчалар бар-ла күжүн, арга-мергежилдин оюнче маңилеп, аалчыларын халлаашыне элэн каш катап чоокшупап турда, оларын бирээзинде элтиг байдалы-нын ажылап, солгайг талакм кы-нык халлаачы Юрий Рошин бири бөмбүктү кирип тепкен. Краснояр-чал инициативаны баа катап хол-га апкаш, шөдүн элдеринин халла-ашыне үшүк бөмбүктү кирипкек. Сөөдү минутага арткан. Ол үеде Геннадий Кузнецов бөмбүктү чаас-каан эрттирп үнө берген, красно-

СПОРТ

аржыларын вратары-биле чааскаан таваржы берген, сорулгазын чедип ап, ийги бөмбүктү кириптерде, көрүкчүлерин алым-чаккашкынны динирип-ле үнгөн. Ынчангаш бо оон 3:2 сая-биле төнүп, дова мар-гизааларына элэн каш катап кирип, бүт бөмбүктү көсүк мастерлеринин дуржулазын, нарын мергежилди өөрөнип ап келген, чурт-тун шымак командаларынн бирээзи «Локомотивтин» ойнакчыларына удуз Кызылдын чыныгы командалы-нын ойнакчыларынын мынчаар шы-дамык турушканы, оларын мерге-жилдин өзүп турарын көргүсөк.

Г. МИХАЙЛОВ.

Чурунта: бүт бөмбүгүн маргыс-даага чидиг демисел үзгизде.

Фото П. Гольцовту.

Новосибирскин совет кооператив садынын институтунга киреринин экзаменнерин Тыва респотребсоюз хүлээп ап турар

1965—66 өөредиге чылында заочно салбырын бири куру-зунга күрүнө болгон кооператив садында ажылдап турар хамааты-ларны хүлээп алыр.

МЫНДЫГ ТУСАР МЕРГЕЖИЛДЕРГЕ:

Товароведение болгон үлөтүр барааннарын садарын организа-таары.

Товароведение болгон аш-чөм барааннарын садарын организа-таары.

Нитинин чөмөжилгезинин технологиязы болгон органициализм Садыг экономиказы.

Бухгалтер үчөдү.

Өөредигинин хуусаазы — аэоиче салбырга 5 чыл.

Мандыг тускар мергежилге өөренирн күзүн билдириминин моон адаанда айткан документилерге ношкаш ниирер:

1. Сөөдүг ажылдап турган черинден дээр өөредиге черинге өөренирн сүмөдөөн характеристика.

2. Ортукмак эртемниг дугайында документ (боду-биле), шыгал-лаан дөдөгөл турган ведомостан ушта бижикшинин дипломга кожуу каар.

Фото П. Гольцовту.

Кызылдын садыг-кооператив училищези

Нити чуртталга чери кылып алыры-биле бажын са-дып алырын чарлап тур.

Бажын садар күзөлдиглер моон адаанда адреске баар: Кызыл, Шетинкин-Кравченко кудумчузу, бажын № 30, телефон 37—07, 36, 54.

УЧИЛИЩЕНИН ДИРЕКЦИЯЗЫ.

РЕДАКЦИЈАНЫН АДРЕСИ: Кызыл Шетинкин — Кравченко кудумчузу, бажын № 3 ТЕЛЕФОННАР: Редакторун 24-63, редакторун оралакчыларын 35-24, 25-38, харысгалгы секретарын 23-35, партияны амызыраа едилдерин 23—54, агитация болгон пропаганда база сөдө ажыл-агый килдистерин 37-13, үлөтүр килдизин 22-64, чазак, ажылдап болгон көдө корреспондентилер база совет тургузуп болгон амызыраа килдистерин 21-27, иштиги информация килдизин 20-60 бухгалтериянын 31-75, корректорларын 21-47, 27-41, Солун келбегин барганда 32-75 телефонче холгар.

Тыва АССР-ин Министрлер Чөвүлелин чанында парлаг артеледин типографиясы.

ТС—01002.